

BESZÁMOLÓ AZ EURÓPAI REGIONÁLIS TUDOMÁNYI TÁRSASÁG 48. KONGRESSZUSÁRÓL

(*University of Liverpool, 2008. augusztus 27–31.*)

DUSEK TAMÁS – LUKOVICS MIKLÓS

Az Európai Regionális Tudományi Társaság (European Regional Science Association – ERSA) 2008. augusztus 27. és 31. között az Egyesült Királyságban, Liverpoolban rendezte meg 48. kongresszusát. A rendezvényt az ERSA brit és ír szekciója, valamint a Liverpooi Egyetem (University of Liverpool) Városépítészeti Tanszéke közösen szervezte. Az ERSA-kongresszus résztvevőinek száma évről évre nő, 2008-ban több mint 40 országból körülbelül 850 résztvevő érkezett a Mersey folyó partján fekvő városba, és több mint 750 tanulmányt regisztráltak.

A konferencia helyszínválasztása igazán telitalálat volt, többek között azért, mert 2008-ban Liverpool viselte az „Európa Kulturális Fővárosa” címet, így ebből az alkalmából igen széles kulturális paletta állt a konferencia résztvevőinek rendelkezésére. A több mint 400 ezer lakosú nyugat-angliai város különösen híres a könynyűzenéről, hiszen Liverpool többek között minden idők egyik legsikeresebb együttesének, a Beatlesnek is a szülővárosa. John Lennon zenekara a mai napig a város életének részét képezi: szobrok, emlékhelyek, szórakozóhelyek, múzeumok, plakátok, buszdekorációk gondoskodnak a legenda továbbéléséről. 2004-ben Liverpool vízparti látképe felkerült az UNESCO világörökség listájára, ezzel is jelezvén a város jelentőségét a világkereskedelemben és a dokk-technológiák fejlesztésében.

A konferencián a plenáris előadásokon kívül négyféle szekciót szerveztek. A hagyományos szekciókban 90 perc alatt 3–5 előadás hangzik el. A referált szekciókban 90 perc alatt három előadást tartanak, az egyes tanulmányoknak egy-egy kijelölt bírálója van, akinek a feladata a konferencia előtt elolvasni a tanulmányt és építő módon bírálni, javaslatokat tenni a továbbfejlesztésre. A harmadik típusú szekciók bizonyos témakörök köré szervezettek, a szekció szervezője által meghívott előadókkal. A negyedik típusú szekciót a kongresszuson immár hagyományosan kiemelt figyelemben részesülő fiatal kutatók számára szervezik. A 33. életévüket a konferencia időpontjában be nem töltött kutatók április végéig beküldött tanulmányait témájuk elismert szakértője véleményezi, és a szervezők hosszabb időt hagynak a konferencia programjában az előadáson elhangzottak megvitatására. A fiatal kutatók szekcióin szintén referált, bírálóval rendelkező előadások hangzanak el.

A konferencia – összefüggésben Liverpool „Európa Kulturális Fővárosa” címével – a „*Culture, Cohesion and Competitiveness: Regional Perspectives*” címet viselte.

Ebből adódóan elsősorban az Európai Unió bővítésének hatásai, a területi egyenlőtlenségek dinamikájának kérdésköre, illetve a versenyképességi kutatások álltak előtérben, így az integráció, globalizáció, versenyképesség, regionális és városi növekedés, területfejlesztés stb. voltak a fő témakörök. A konferencia ezen felül olyan további kérdésköröket is felvetett, mint a környezetvédelmi politika, elérhetőség, közlekedési hálózatok, városi és vidéki térségek fejlesztése stb. Feltűnő továbbá, hogy a hazai tapasztalatokhoz képest a széles módszertani eszköztárat felvonultató elemzési témájú tanulmányok viszonylag nagyobb, míg a konkrét területfejlesztési kérdések viszonylag kisebb arányban jelentek meg.

A konferencia a címében meghirdetett, a szervezők kutatási érdeklődéséhez és a helyszín adottságaihoz közel eső tematikája mellett a regionális tudomány és határterületei valamennyi témakörében fogadott el jelentkezéseket. Így minden kutató az éppen aktuális kutatási témájával tud megjeleníteni a regionális tudomány legnagyobb, évente megrendezendő konferenciáján. Ez a tematikai kötöttség nélküliség jellemzi a regionális tudomány többi, évi rendszerességgel megrendezendő angol nyelvű konferenciáját is (a Regional Science Association International tavasszal megrendezendő konferenciáját, a Regional Science Association brit és ír szekciójának augusztus harmadik hetében rendezett konferenciáját és a különféle észak-amerikai konferenciákat). Érdemes lenne elgondolkodni a Magyar Regionális Tudományi Társaság éves konferenciájának ilyen típusú, szűk tematikai kötöttségtől mentes megszervezésén.

A konferencia érdemi programja általános kérdéseket tárgyaló plenáris előadásokkal indult. Ed Glaeser (Harvard University) előadása a városokban koncentrálódó jövedelmek és innovációk jelenségének magyarázatáról a jól ismert „távolság halála” nevű szlogen köré épült. Az érdekes, inkább anekdotaszzerű elemekből felépülő előadásban a szlogen használóinak többségéhez hasonlóan Glaeser sem tett említést a szállítási költségek termékfüggőségéről. Nehéz általában értelmezni és elfogadni az olyan kijelentéseket, mint hogy 1816-ban (általánosságban) a termékek 32 mérföldnyi szárazföldi szállítási költsége nagyobb volt, mint a termékek Atlanti-óceánon át történő szállítása. John Flamson (University of Liverpool) azt mutatta be, hogy a nyolcvanas évek eleji depressziót követően Liverpool milyen óriási változásokon, rekonstrukción esett keresztül. Sir Alan Wilson (University College London) a városi modellek történetét és azokat az új modellezési lehetőségeket tekintette át, amelyek az adatok bőségéből és a GIS használatából fakadnak. Tony Venables (University of Oxford) Afrika gazdasági helyzetével foglalkozott. Furcsa módon a fejlődést nagymértékben befolyásoló intézményi és kulturális háttér nem került szóba, míg például az előadó többször említette Afrika kicsi, sokszor tengerpart nélküli országokba osztódását és a városok túl kicsi méretét, mint a fejlődés hátráltatóját a piac kicsi volta miatt. A plenáris ülésen került sor a különféle regionális tudományi díjak átadására is.

A tudományos program igen változatos tématerületek köré szerveződött. A tudományos előadások és tanácskozások három napon át 34, előre meghirdetett témakörben folytak:

- Kulturális megújulás és annak értékelése;
- Éghajlatváltozás és hatásai a városi és a regionális fejlődésre;
- A regionális politika bizonyíthatósága;
- A vállalkozások alapításának, átalakulásának és túlélésének regionális elemzése;
- Az európai régiók légi közlekedésének fejlődése;
- A munkaerő mobilitása a kibővített Európai Unióban;
- A folyómeder-menedzsment újraszervező szerepe;
- Területi célmeghatározás és a várospolitikai;
- Területi információs rendszerek és területi elemzés;
- A fenntartható fejlődés lokális dimenziói;
- Globalizáció és regionális versenyképesség;
- Migráció, diaszpórák és fejlődés;
- Társadalmi kirekesztés, szegénység és tér;
- Rurális és lokális fejlődés;
- Dublin és Liverpool: a két város összehasonlítása;
- Hátáron átnyúló együttműködés és fejlődés;
- Megújuló energia: a regionális fejlődés egyfajta lehetősége;
- A városi területek megújítása: elemzés, politika és értékelés;
- A regionális politika jövője Európában;
- Közegészségügy és regionális jólét;
- Térökonometria;
- Hosszú távú munkanélküliség és az elmaradott régiók;
- Új technológiák, innováció és a tér;
- Közpénzügyek és a regionális fejlődés;
- Fenntartható fejlődés és regionális gazdasági stratégiák;
- Területi gazdasági elemzés;
- Kiskereskedelem-fejlesztés és versenyképesség;
- Agglomeráció, klaszterek és politika;
- Városi és regionális marketing;
- A gazdasági tevékenységek és az emberek térbeli elhelyezkedése: új irányok;
- Városi és regionális kormányzás: a városrégiók szerepe;
- Infrastruktúra, közlekedés, mobilitás és kommunikáció;
- Tanuló régiók;
- A regionális tudomány új határterületei: elmélet és módszertan.

Örömteli, hogy évről-évre egyre több magyar kutató előadástervezetét és tanulmányát fogadják el az ERSA-kongresszusokon. 2008-ban hat magyar regionalista részvételét hirdette a programfüzet:

Tóth Géza (KSH) a „Közúti elérhetőség és a változó társadalmi-gazdasági folyamatok Magyarországon” című tanulmányában azt vizsgálta, hogy a közúti elérhető-

ség 2000 és 2005 között történt változása, valamint a társadalmi-gazdasági folyamatok között milyen kapcsolatok mutathatók ki, a változó elérhetőség hozzájárul-e, és ha igen, milyen mértékben az egyes térségek versenyképességéhez.

Budaházy György (Tomori Pál Főiskola) a regionális jövedelmek és termelés különbségéről tartott előadást, az általános részben a különféle módszertani és elméleti részeket áttekintve, majd konkrét magyarországi idősoros, megyei szintű adatokkal illusztrálva az elméleti kérdéseket.

Kukely György (MTA RKK) a magyarországi ipari szerkezetátalakulással foglalkozott. Előadásában így többek között kitért arra, hogy a rendszerváltást követően megjelent külföldi befektetők egy része az ezredfordulótól kezdve alacsonyabb bér-költségű országokba helyezte át alacsony hozzáadott értékű termelését. Ugyanakkor a magas hozzáadott értékű termelők közül számosan felismerték a kvalifikált magyar munkaerőben, mérnöki tudásban rejlő lehetőségeket, és a termelés mellett kutató-fejlesztő részlegeket is létrehoztak, ennek révén a globális kutatás-fejlesztésben növekedett Magyarország szerepe.

Dusek Tamás (Széchenyi István Egyetem) előadásában az Új Gazdaságföldrajznak elnevezett kutatási irányzat térszemléleti és módszertani nehézségeit mutatta be. Így foglalkozott az egy pontgazdaságok hálózatán alapuló megközelítés csapdáival, a gazdaságra vonatkozó, a valóságot nem leegyszerűsítő, hanem torzító, rendkívüli mértékben megszorító feltevésekkel (például homogén munka, a szállítási költségek differenciálatlan kezelése a jéghegymodellel stb.). A kutatási irányzat nagyrészt figyelmen kívül hagyja a korábbi regionális kutatási hagyományokat (mint a német telephelyiskola vagy a regionális tudomány eredményei), sikeressége és népszerűsége ellenére megállapításai csak a mainstream közgazdaságtan számára tekinthetők újnak.

Dusek Tamás és *Szalkai Gábor* (ELTE) korábbi közös kutatásaik továbbfejlesztéseként előadásukban az időterek jellemzőit mutatták be, számos szempontból összehasonlítva a különböző típusú tereket, valamint érzékletes magyarországi példákat vázoltak a kérdés fontosságának illusztrálására.

Dusek Tamás és *Budaházy György* közös előadása a területi árszínvonalak problémakörét feszegette, részben a koncepcionális statisztikai, módszertani és elméleti kérdéseket, a területi kérdések egy pontszemléletből fakadó vizsgálatának buktatóit a területi árelmélet egy elemének, a vásárlóerőparitás elméletének térszemléleti hiányosságaival illusztrálva, részben pedig egy, a városi és falusi árszínvonalak különbségére irányuló felmérés eredményeit közölte.

Lukovics Miklós (Szegedi Tudományegyetem Gazdaságtudományi Kar) előadásában a területi különbségek komplex mérési lehetőségére mutatott be egy újszerű megközelítést. A versenyképességi alapú eljárás segítségével lehetővé válik az, hogy a területi különbségek alakulását ne csak a hagyományos egy főre jutó GDP-n keresztül kövessük nyomon, hanem komplex mutatószám-rendszer felhasználásával, többváltozós adatelemzési módszerek segítségével. Az EU standard versenyképesség definíciójára és a piramis-modellre épülő matematikai-statisztikai módszer empirikus alkalmazásának keretén belül a magyar kistérségek versenyképességének

1998 és 2004 közötti változása került bemutatásra két alapvető, ám erre a célra még nem használt módszer, a klaszteranalízis és a többdimenziós skálázás segítségével.

A konferencia társadalmi programjai közül kiemeljük a záró fogadást, melyen a szervezők és az ERSA elöljárói méltatták a sikeres kongresszust. A Liverpooli Katedrálisban megrendezett improvizált vacsora közben lehetőség nyílt a regionális tudomány művelői közötti kötetlen beszélgetésre és arra, hogy a résztvevők kellemes zene kíséretében gyönyörködjenek a világ legnagyobb orgonájában, mely az említett épületben található. A szervezők egy páratlan természeti kincs megtekintésére szerveztek fakultatív kirándulást, a résztvevők meglátogathatták az angol tavakat, ahol hajóúton vehettek részt a festői szépségű vidéken.

A záró fogadáson jelentették be, hogy a 49. ERSA-kongresszusnak 2009. augusztus 25. és 29. között Lódz (Lengyelország) ad helyszínt. Az ez évi konferencia központi témája az Európai területi kohézió és az integratív tervezés lesz. A részletekről a 2009-es kongresszus honlapján olvashatnak: <http://ersa.all2all.org/spip.php?rubrique2>. Itt hívjuk fel a figyelmet arra, hogy a Magyar Regionális Tudományi Társaság (MRTT) tagság automatikusan ERSA tagságot is jelent, így minden MRTT tag jogosult az ERSA tagjainak járó minden kedvezményre.